

Kerkweg 133 Ouderkerk aan den IJssel (gemeente Ouderkerk)

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

M. Hanemaaijer
B.A.T.M. Weekers-Hendrikx
R.M. van der Zee

Colofon

ADC Rapport 3129

Kerkweg 133, Ouderkerk aan den IJssel (gemeente Ouderkerk)

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteurs: M. Hanemaaijer, B.A.T.M. Weekers-Hendriks en R.M. van der Zee

In opdracht van: Lawijn milieu-advies

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 26 juli 2012

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept 26-07-2012

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'C.Y. Burnier', with a long horizontal stroke extending to the right.

Autorisatie:

C.Y. Burnier

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding en administratieve gegevens	6
2 Bureauonderzoek	7
2.1 Doelstelling en vraagstelling	7
2.2 Methodiek	7
2.3 Resultaten	7
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	11
3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	11
3.1 Plan van Aanpak	11
3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	12
3.3 Conclusies	13
4 Aanbeveling	13
Literatuur	13
Geraadpleegde websites	14
Lijst van afbeeldingen en tabellen	14
Bijlage 1 Boorgegevens	

Samenvatting

In opdracht van Lawijn milieuvadvis te Zeist heeft ADC ArcheoProjecten in juni 2012 ten behoeve van sloop en nieuwbouw een bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Kerkweg 133 in Ouderkerk aan den IJssel (gemeente Ouderkerk).

Het plangebied is gelegen in de Krimpener Waard, een uitgestrekt komgebied tussen de Hollandsche IJssel en de Lek. Als gevolg van de hoge grondwaterspiegel trad hier op grote schaal veengroei op. Als gevolg van de natte omstandigheden, die hier tot aan de middeleeuwse ontginningen heersten, vond in het gebied vermoedelijk geen permanente bewoning plaats. Resten van nederzettingen uit de hieraan voorafgaande perioden worden daarom niet verwacht. Wel kunnen bijzondere vondstcomplexen in de vorm van rituele deposities, resten van veenwegen of overige losse vondsten aanwezig zijn. De verwachte dichtheid van dergelijke resten is echter laag.

In de Middeleeuwen werd de Krimpener Waard op grote schaal ontgonnen. De Tiendweg, die de noordwestelijke begrenzing van het plangebied vormt, fungeerde als ontginningsbasis van de Polder Kromme Geer en Zijde. Het gebied werd verdeeld in langgerekte, door sloten van elkaar gescheiden percelen. Aan de koppen ervan werden boerderijen gebouwd, waarbij om wateroverlast te voorkomen de erven werden opgehoogd.

Op kaarten uit de 19e t/m het eerste kwart van de 20ste eeuw is in het plangebied geen bebouwing weergegeven. Pas in het tweede kwart van de 20ste eeuw werd de huidige boerderij gebouwd. De kans op oudere bebouwing is klein, maar kan gezien de ligging aan een ontginningsbasis niet worden uitgesloten.

Teneinde deze verwachting te toetsen werd in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de natuurlijke ondergrond uit broekveen (Hollandveen Laagpakket binnen de Nieuwkoop Formatie) bestaat. Op grond van het ontbreken van veraarde lagen is het onaannemelijk dat het veen tot aan de laatmiddeleeuwse ontginningen een bewoonbaar oppervlak vormde.

Het veen wordt afgedekt door een 45 tot 70 cm dik kleipakket. Dit kan deels zijn afgezet ten tijde van overstromingen vanuit de westelijker gelegen Hollandsche IJssel. Op basis van aangetroffen baksteenresten is het waarschijnlijker dat het pakket is opgebracht bij de ingebruikname van het terrein. Dateerbaar vondstmateriaal is echter niet gevonden. Omdat aanwijzingen voor de aanwezigheid van historische bebouwing ontbreken, zullen eventuele resten hooguit bestaan uit losse vondsten. Verder kunnen ontginningsgreppels aangetroffen worden.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zo-aan aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In het voorliggende rapport wordt een onderzoek beschreven waarvoor de volgende administratieve gegevens gelden:

Opdrachtgever:	Lawijn milieu-advies
Soort onderzoek:	Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	sloop en nieuwbouw
Locatie:	Kerkweg 133
Plaats:	Ouderkerk aan den IJssel
Gemeente:	Ouderkerk
Provincie:	Zuid-Holland
Kadastrale gegevens:	gemeente Ouderkerk aan den IJssel, sectie B, nr. 4182
Kaartblad:	38A (1:25.000)
Oppervlakte plangebied	1.137 m ²
Coördinaten:	W: 103.942 – 437.971 O: 103.990 – 437.956 N: 103.962 – 437.989 Z: 103.969 – 437.939
Bevoegde overheid:	gemeente Ouderkerk
Deskundige namens de bevoegde overheid:	onbekend
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	52551
ADC-projectcode:	4140639
Auteurs:	M. Hanemaaijer, B.A.T.M. Weekers-Hendriks en R.M. van der Zee
Projectmedewerker:	R. Meuris (veldmedewerker Lawijn milieu-advies)
Autorisatie:	C.Y. Burnier
Periode van uitvoering:	juni en juli 2012
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-c924-7q

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in een zone met een hoge verwachting (VAW1) en zodoende zal er bij alle bodemingrepen dieper dan 50 cm –mv en met een oppervlakte van meer dan 100 m² een archeologische onderzoek plaats moeten vinden (afb. 4).¹ Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient zodoende de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).² Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Ouderkerk heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

¹ Wink *et al.* 2012.

² SIKB 2010.

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
 - Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
 - Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied bevindt zich net ten zuidoosten van de bebouwde kom van Ouderkerk aan den IJssel. Het betreft de noordwestelijke helft van het perceel dat kadastraal geregistreerd is als 'gemeente Ouderkerk aan den IJssel, sectie B, nr. 4182.' Het ligt op de hoek van de Kerkweg en de Tiendweg West en wordt aan de noordwest-, noordoost en zuidwestzijde begrensd door een kavelsloot. Aan de zuidoostzijde is geen fysieke begrenzing aanwezig.

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 1200 m rondom het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	sloop huidige boerderij en nieuwbouw woning in het midden van het plangebied (voor een klein gedeelte overlap met de huidige bebouwing)
Wijze fundering:	heipalen, lengte ca. 15 m
Onderkelding:	kelder tot ca. 90 cm -mv
Diepte bodemverstoring:	ca. 90 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	ca. 1000 m ²

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel gedeeltelijk bebouwd. De bebouwing bestaat uit een in verval geraakte boerderij (afb. 3). Deze is onderkelderd. Het onbebouwde deel wordt gevormd door een niet meer onderhouden siertuin.

In het plangebied is een milieuhygiënisch verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn nog niet bekend.

Ten behoeve van informatie over de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen is een KLIC-melding gedaan.³ Uit de ontvangen tekeningen blijkt dat er onder het erf kabels aanwezig zijn die naar de boerderij en de bijbehorende stallen lopen.

2.3.3 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁴	Afzettingen van Tiel (komafzettingen) op een afwisseling van Hollandveen met Afzettingen van Gorkum (kom- en oeverafzettingen; kaartcode: rF2k)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁵	Ontgonnen veenvlakte al dan niet met een klei- of zanddek (kaartcode: 1M46)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁶	Weideveengronden, bosveen of eutroof broekveen (kaartcode: pVb)
Paleogeografische kaart van het rivierengebied ⁷	komgebied, geen stroomgordels

2.3.4 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 5):

AMK-terrein nr	Omschrijving	Datering ⁸	Opmerking
----------------	--------------	-----------------------	-----------

³ meldingsnummer 12G209162

⁴ Rijks Geologische Dienst 1992

⁵ Archis2

⁶ Stichting voor Bodemkartering 1984

⁷ Berendsen & Stouthamer 2001.

AMK-terrein nr	Omschrijving	Datering ⁸	Opmerking
6.486	restanten oud klooster uit 12 ^e /13 ^e eeuw	VME	1100 m ten noordwesten van plangebied

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ⁹	Opmerking
45.480	5 assen	ROMV/ ROMM	
56.659	vondstmateriaal uit 17 ^e eeuw en later	NTA	hoort bij onderzoeksmelding 5225
45.479	Pingsdorfpot	LME	
100.250	Kogelpot	LME	Hoort bij onderzoeksmelding 5333

Onderzoeksmeldings-nummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
5.333	bureau-/booronderzoek	Bodem grotendeels verstoord	Het plangebied is vrijgegeven
5.225	bureau-/booronderzoek	Bodem grotendeels verstoord	Het plangebied is vrijgegeven
5.196	bureau-/booronderzoek	Bodem grotendeels verstoord	Het plangebied is vrijgegeven
5.224	onbekend	Onbekend	Onbekend
25.227	booronderzoek	Onbekend	Onbekend
21.111	bureau-/booronderzoek	Intact profiel, kans op sporen eerste fase ontginning, 15 ^e eeuw	Beperkte opgraving

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen vondstmeldingen geregistreerd.

Op de gemeentelijke verwachtings-/beleidskaarten staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)	laag	gebaseerd op geomorfologie (ontgonnen veenvlakte)
Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Zuid-Holland (afb. 5)	middelhoog	Gebaseerd op geologie (stroomgordel met kans op bewoning vanaf de Bronstijd of IJzertijd of Romeinse tijd en plaatselijk vanaf het Neolithicum)
Archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Ouderkerk ¹⁰	hoog	gebaseerd op archeologische en historisch-geografische gegevens (ontginningsas)

Ten behoeve van cultuurhistorische informatie is de KennisInfrastructuur CultuurHistorie (KICH) geraadpleegd.¹¹ Hieruit blijkt dat de boerderij in het plangebied van cultuurhistorische waarde is.¹² De Tiendweg, die de noordwestelijke begrenzing van het plangebied vormt is eveneens van cultuurhistorische waarde.

2.3.5 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

⁸ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

⁹ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

¹⁰ Wink *et al.* 2012.

¹¹ <http://www.kich.nl>

¹² MIPobject 143.186

Bron	Jaartal	Historische situatie
Overzichtskaart van de Krimpenerwaard (afb. 6) ¹³	1696	Tiendweg en Kerkweg weergegeven, geen informatie over plangebied
Overzichtskaart van de Krimpenerwaard ¹⁴	1792	Tiendweg en Kerkweg weergegeven, geen informatie over plangebied onbekend
Overzichtskaart van de Krimpenerwaard ¹⁵	1818	Tiendweg en Kerkweg weergegeven, geen informatie over plangebied onbekend
Kadastrale minuut (afb. 7) ¹⁶	1811-1832	bouwland
Historische Atlas van West-Nederland ¹⁷	1839-1859	akkerland
Bonnekaart ¹⁸	1877	akkerland
Bonnekaart ¹⁹	1881	akkerland
Bonnekaart ²⁰	1898	akkerland
Bonnekaart ²¹	1907	akkerland
Bonnekaart ²²	1922	akkerland
Topografische kaart 1:25.000 ²³	1936	bebouwd
Topografische kaart 1:25.000 ²⁴	1958	bebouwd
Topografische kaart 1:25.000 ²⁵	1969	bebouwd
Topografische kaart 1:25.000 ²⁶	1981	bebouwd
Topografische kaart 1:25.000 ²⁷	1989	bebouwd
Topografische kaart 1:25.000 ²⁸	1995	bebouwd

Ten behoeve van de historische situatie van het plangebied zijn verschillende overzichtkaarten van de Krimpenerwaard geraadpleegd (afb. 6). Op deze kaarten, die dateren uit respectievelijk 1696, 1792 en 1818, zijn zowel de huidige Kerkweg als de Tiendweg weergegeven. In het gebied lijkt behoudens de zone langs de Hollandsche IJssel geen bebouwing weergegeven. De kaarten geven op grond van schaalgrootte echter geen betrouwbaar beeld van het plangebied.

Op de oudst geraadpleegde meer gedetailleerde kaart, de kadastale minuut uit 1811-1832, is te zien dat het plangebied deel uit maakt van een langgerekt perceel (afb. 7). Het perceel is onbebouwd en heeft een agrarisch grondgebruik. Dit beeld verandert niet op de kaarten t/m het eerste kwart van de 20ste eeuw. Uit historische bronnen is bekend dat in 1910 de huidige boerderij Nootgedacht werd gebouwd. Op de Bonnekaart van 1922 is het plangebied echter nog onbebouwd.²⁹ Pas op de topografische kaart van 1936 is voor het eerst bebouwing weergegeven.³⁰ Zeer waarschijnlijk betreft dit de huidige boerderij 'Nootgedacht'. Dit is opvallend omdat uit historische bronnen bekend is dat de boerderij in 1910 werd gebouwd.

¹³ <http://www.schielandendekrimpenerwaard.nl>

¹⁴ <http://www.schielandendekrimpenerwaard.nl>

¹⁵ <http://www.schielandendekrimpenerwaard.nl>

¹⁶ Kadaster 1811-1832

¹⁷ Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990

¹⁸ Bureau Militaire Verkenningen 1877

¹⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1881

²⁰ Bureau Militaire Verkenningen 1898

²¹ Bureau Militaire Verkenningen 1907

²² Bureau Militaire Verkenningen 1922

²³ Kadaster 1936

²⁴ Kadaster 1958

²⁵ Kadaster 1969

²⁶ Kadaster 1981

²⁷ Kadaster 1989

²⁸ Kadaster 1995

²⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1922.

³⁰ Kadaster 1936.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied is gelegen in de Krimpener Waard, een uitgestrekt komgebied tussen de Hollandsche IJssel en de Lek. Als gevolg van de hoge grondwaterspiegel trad hier op grote schaal veengroei op. Als gevolg van de natte omstandigheden, die hier tot aan de middeleeuwse ontginningen heersten, vond in het gebied vermoedelijk geen permanente bewoning plaats. Resten van nederzettingen uit de hieraan voorafgaande perioden worden daarom niet verwacht. Wel kunnen bijzondere vondstcomplexen in de vorm van rituele deposities, resten van veenwegen of overige losse vondsten aanwezig zijn. De verwachte dichtheid van dergelijke resten is echter laag.

In de Middeleeuwen werd de Krimpener Waard op grote schaal ontgonnen. De Tiendweg, die de noordwestelijke begrenzing van het plangebied vormt, fungeerde als ontginningsbasis van de Polder Kromme Geer en Zijde. Het gebied werd verdeeld in langgerekte, door sloten van elkaar gescheiden percelen volgens het principe van de vrije veenontginning met recht van opstrek. Aan de koppen ervan werden boerderijen gebouwd, waarbij, om wateroverlast te voorkomen, de erven werden opgehoogd.

Op kaarten uit de 19^e t/m het eerste kwart van de 20ste eeuw is in het plangebied geen bebouwing weergegeven. In 1910 werd de huidige boerderij ‘Nooitgedacht’ gebouwd. De kans op oudere bebouwing is klein, maar kan gezien de ligging aan een ontginningsbasis niet worden uitgesloten. Wel moet rekening gehouden worden met ontginningsgreppels en andere sporen, die gerelateerd kunnen worden aan het agrarisch gebruik.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*
Nee, de archeologische waarde van het plangebied kan niet voldoende vastgesteld worden.
- *Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?*
Geadviseerd wordt om een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren.
- *Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?*
Deze vraag is op dit moment niet van toepassing.

3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4. Het inventariserend veldonderzoek vond plaats door middel van een verkennend booronderzoek. Op 27 juni 2012 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd.

We toetsen voor eventuele archeologische vindplaatsen de volgende delen van de gespecificeerde verwachting:

1. de landschappelijke en/of geologische context van eventuele archeologische vindplaatsen
2. de diepteligging ervan
3. de conservering

Dit leidt voor onderhavig onderzoek tot de volgende hypothesen:

- Ad 1. De natuurlijke ondergrond van het plangebied bestaat uit komafzettingen en veen.
- Ad 2. In het plangebied is een ophoging aanwezig gerelateerd aan de ontginningas.

Door het uitvoeren van dit verkennend booronderzoek kan alsnog een uitspraak worden gedaan over de vraag of, en zo ja, waar er al dan niet nog archeologische resten worden verwacht in het plangebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Is / zijn de hierboven genoemde hypothese(n) juist?
- Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
- Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
- Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het vaststellen van de juistheid van de in par. 3.1.2 genoemde hypothesen is de volgende onderzoeksmethode het meest geschikt:

Aantal boringen:	5
Boorgrid:	geen, zo verspreid mogelijk over het plangebied
Diepte boringen:	300 tot 400 cmm -mv
Boormethode:	Edelman met diameter 7cm / guts met diameter 3cm (handmatig)
Bemonstering:	versnijden en/of verbrokkelen

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.³¹ De X- en Y-coördinaten worden bepaald aan de hand van de lokale topografie en ingemeten met behulp van een meetlint. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Veldinspectie en uitvoering plan van aanpak

Het plangebied is toegankelijk vanaf de Kerkweg, via een plank over de sloot, en is dicht begroeid met struiken en bomen. De op de locatie aanwezige boerderij is gedeeltelijk afgebrand.

De boringen zijn gezet in overeenstemming met het PvA (afb. 8).

3.2.2 Lithologische beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 8. De boorgegevens worden gepresenteerd in Bijlage 1.

Vanaf de maximale boordiepte (400 tot 300 cm –mv) tot 70 tot 45 cm –mv bestaat de ondergrond uit veen. Het veen bevat houtresten en is in meer of mindere mate kleiig. In het pakket zijn geen sporen van veraarding waargenomen.

Het veen wordt afgedekt door een 45 tot 70 cm dik bijna gerijpt (stevig) matig humeus, sterk siltig kleipakket. De klei is kalkloos en heeft een bruinigrijze kleur. Bovenin heeft het pakket een sterk zandbijmenging. Verspreid in het pakket zijn in meer of minder mate baksteenresten aangetroffen. In boring 1 is de bovenste 30 cm van het pakket sterk grindig. Rondom boring 5 is gestuit op ondoordringbaar materiaal.

³¹ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

In boring 5 wordt het maaiveld gevormd door een 10 cm dikke laag sterk grindig zand.

3.2.3 Interpretatie

Het veen dat in het plangebied de natuurlijke ondergrond vormt, wordt op basis van de samenstelling geïnterpreteerd als broekveen (Hollandveen Laagpakket binnen de Nieuwkoop Formatie). Dit duidt op een relatief voedselrijk (eutroof) milieu, dat kenmerkend is voor rivierkommen. De kleimenging duidt op enige riviersedimentatie. Op grond van het ontbreken van veraarde lagen is het onaannemelijk dat het veen tot aan de laatmiddeleeuwse ontginningen een bewoonbaar oppervlak vormde.

Het bovenliggende kleipakket kan deels zijn afgezet ten tijde van overstromingen vanuit de westelijker gelegen Hollandsche IJssel. Op basis van aangetroffen baksteenresten is het waarschijnlijker dat het pakket is opgebracht bij de ingebruikname van het terrein. Dateerbaar vondstmateriaal is echter niet gevonden.

Omdat aanwijzingen voor de aanwezigheid van historische bebouwing ontbreken, zullen eventuele resten hooguit bestaan uit losse vondsten. Verder kunnen ontginningsgreppels aangetroffen worden.

3.3 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Is / zijn de genoemde hypothese(s), zoals vermeld in de specifieke archeologische verwachting, juist?*

De ondergrond van het plangebied bestaat inderdaad uit veen. Hierop is een ophoging aangetroffen.

- *Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?*

Nee, de specifieke archeologische verwachting hoeft niet te worden aangepast.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*

In het plangebied is een ophoging aangetroffen. Aanwijzingen voor de aanwezigheid van historische bebouwing ontbreken echter. Eventuele resten zullen hooguit bestaan uit losse vondsten en greppels.

- *Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?*

De vraag is niet van toepassing.

- *Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, behoud in situ, opgraven, begeleiden)?*

Geadviseerd wordt om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Literatuur

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001: *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.

- Berg, M.M. van den & E.A. Hatzmann**, 2006: *Water en archeologisch erfgoed*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 30).
- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1877-1922: *Bonnekaart, Ouderkerk aan den IJssel, blad 503, schaal 1:25.000*.
- Kadaster**, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Oudekerk a/d IJssel, Zuid Holland, Sectie C, Blad 02*.
- Kadaster.**, 1936-1995: *Topografische Kaart van Nederland 1:25 000, blad 38 A. Capelle aan den IJssel / Gouda / Krimpen aan den IJssel / Nieuwerkerk aan den IJssel / Waddinxveen*.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Rijks Geologische Dienst**, 1992: *Geologische Kaart van Nederland, schaal 1: 50.000, blad 38 West Gorinchem*. Haarlem.
- SIKB**, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1984: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 38 West Gorinchem*. Wageningen.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen & M. Verbruggen**, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek*. Gouda (SIKB uitgave).
- Wink, K, G.H. de Boer & P. Kloosterman**, 2012: *Lake et Isla: archeologie en cultuurhistorie tussen Lek en Hollandsche IJssel;: Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeenten Nederlek en Ouderkerk*. RAAP rapport 2428. Weesp.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Groningen.

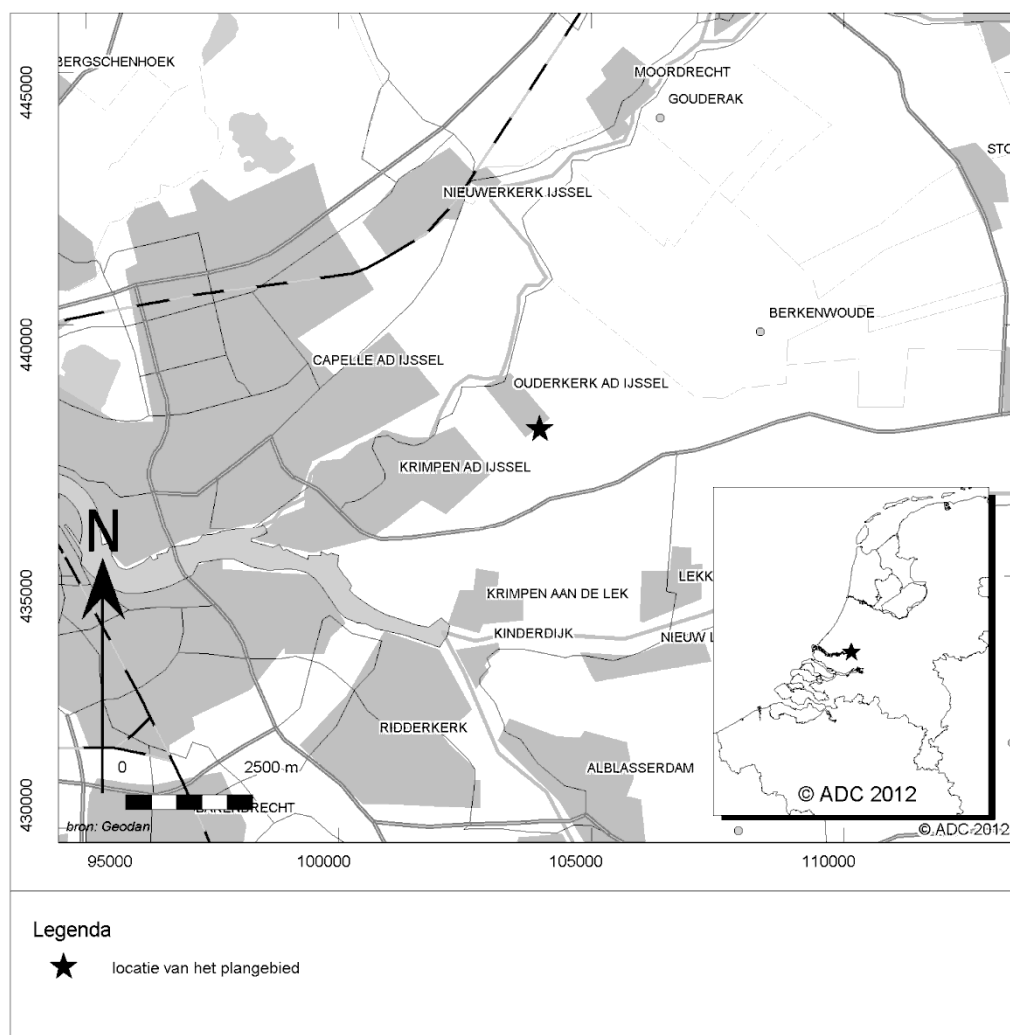
Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl/viewer>
<http://www.kich.nl>
<http://www.schielandendekrimpenerwaard.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>

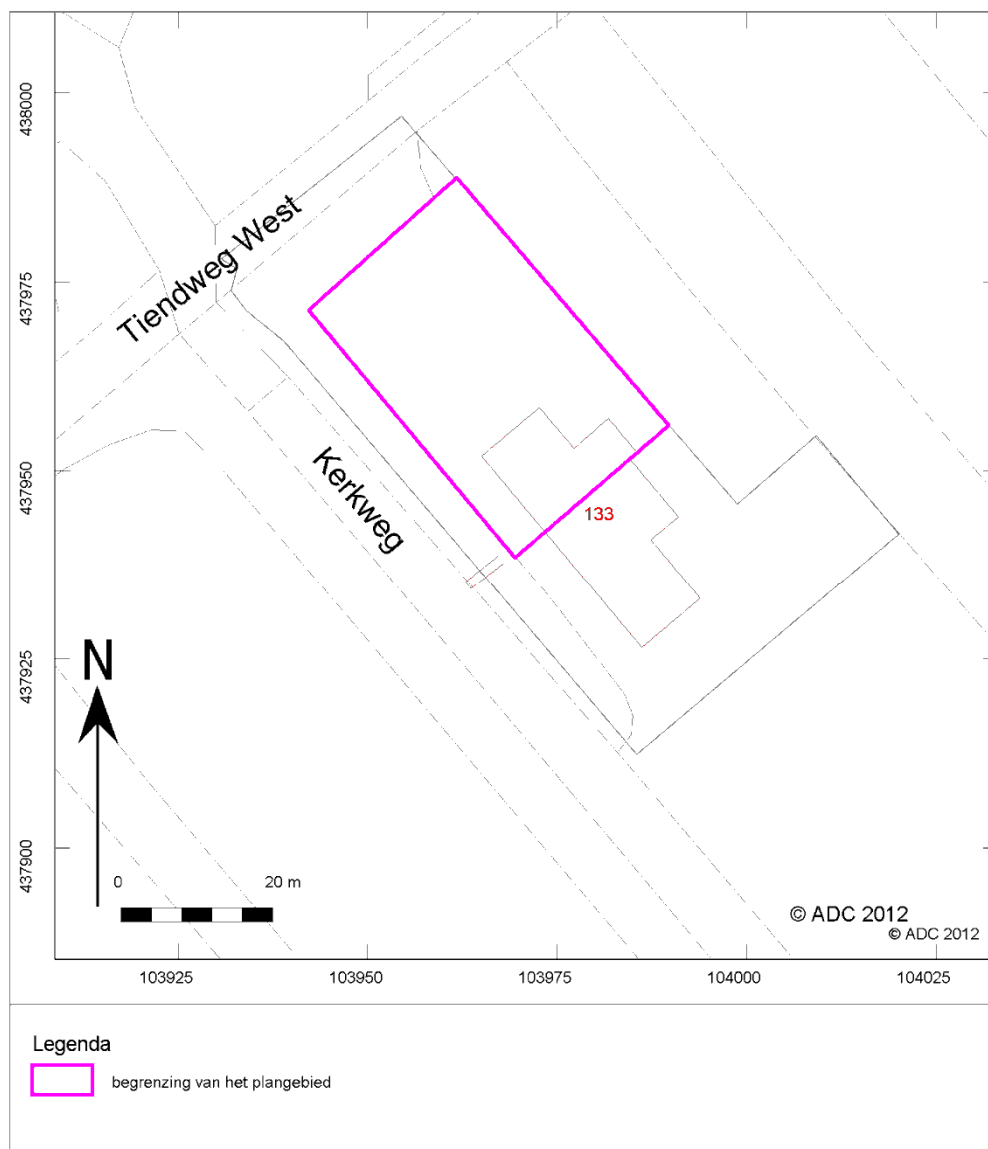
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
 Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
 Afb. 3 Plangebied gezien in zuidelijke richting met de noordwestgevel van de in 1910 gebouwde boerderij 'Nooitgedacht'
 Afb. 4 Uitsnede van de beleidsadvieskaart van de gemeente Ouderkerk (rode zone: AW1)
 Afb. 5 Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Zuid-Holland en ARCHIS-meldingen
 Afb. 6 Kaart van de Krimpenerwaard uit 1696 (het noorden is rechtsonder)
 Afb. 7 Plangebied geprojecteerd op kadastrale minuut uit 1811-1832 (het noorden is linksboven)
 Afb. 8 Boorpuntenkaart

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

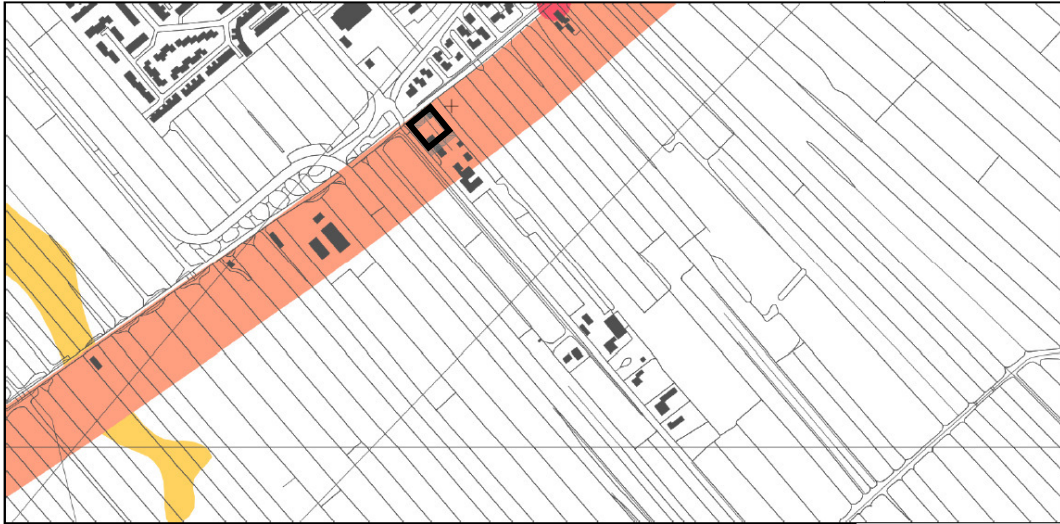
Afb. 1 Locatie van het plangebied

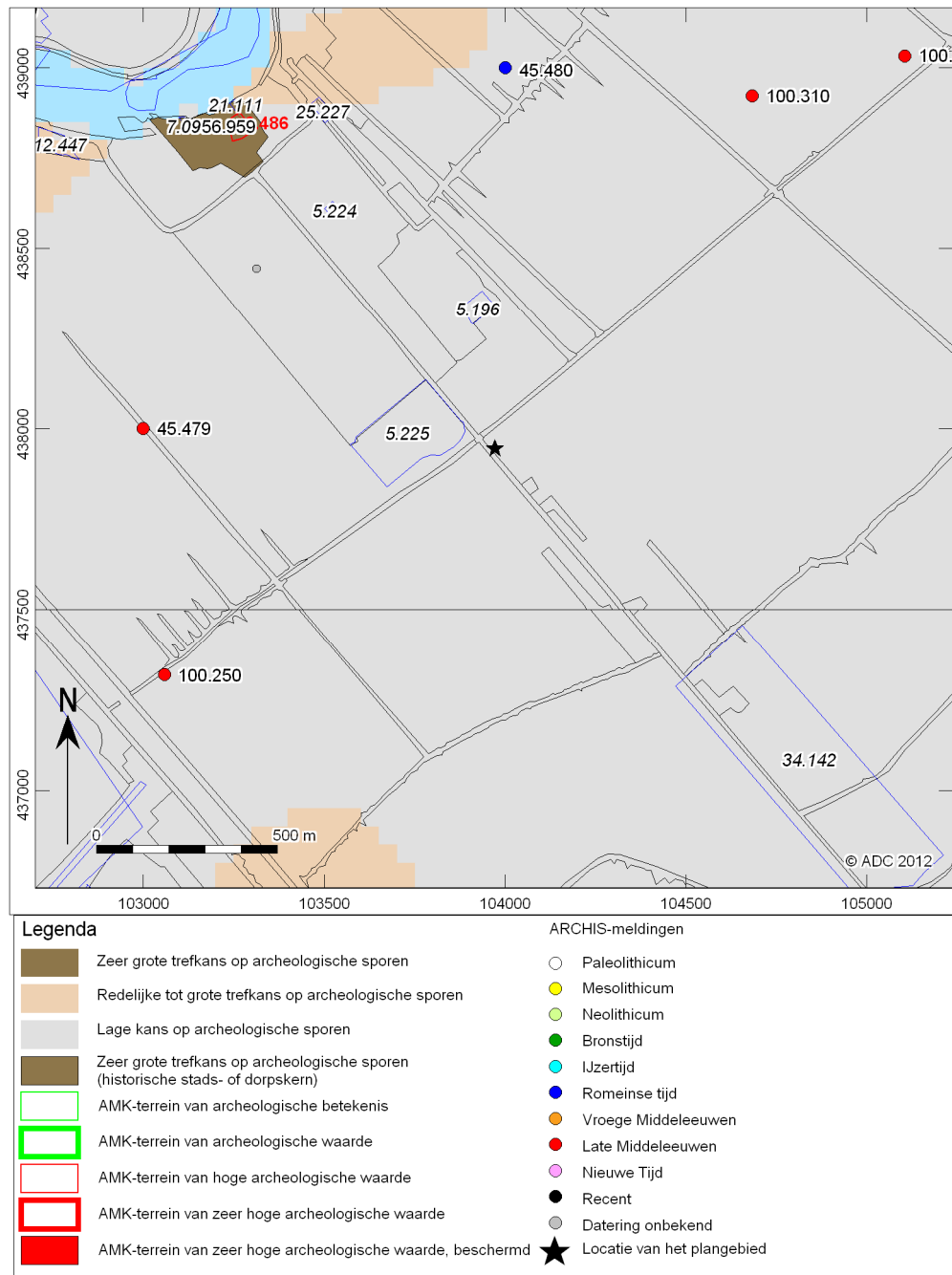
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

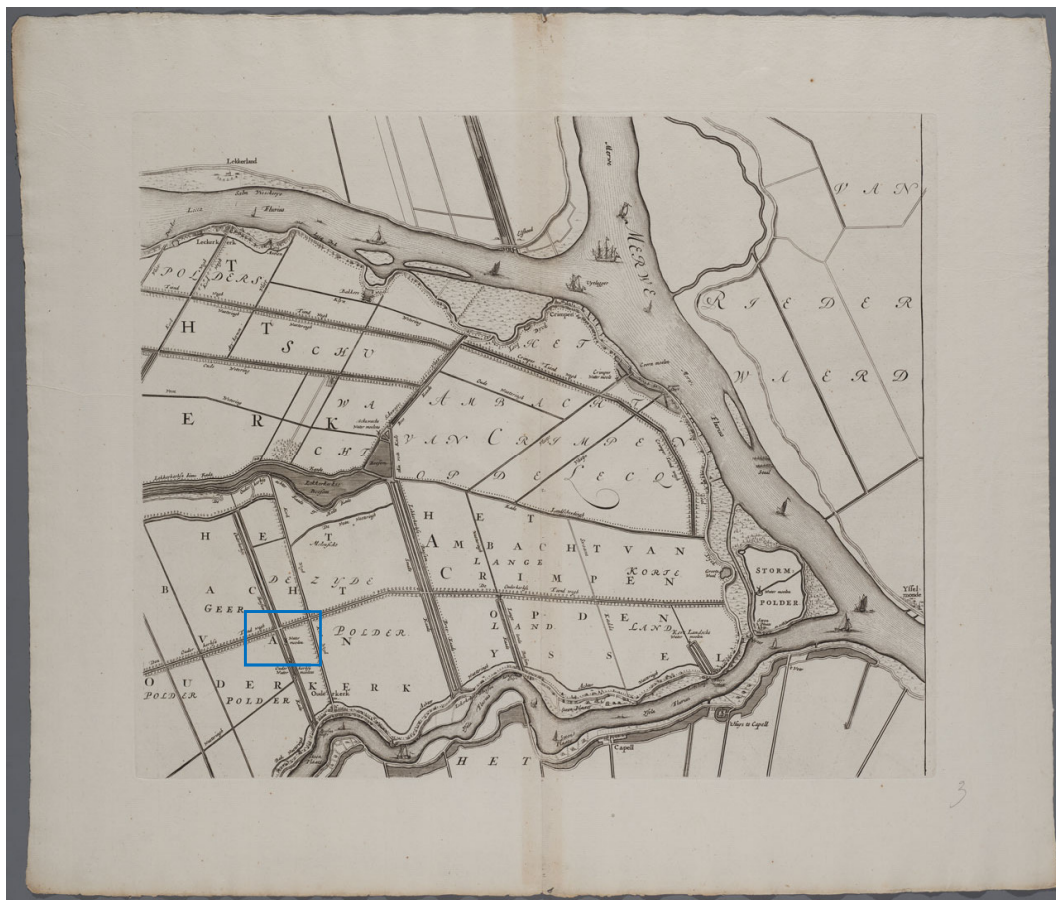
Afb. 3 Plangebied gezien in zuidelijke richting met de noordwestgevel van de in 1910 gebouwde boerderij 'Nooitgedacht'

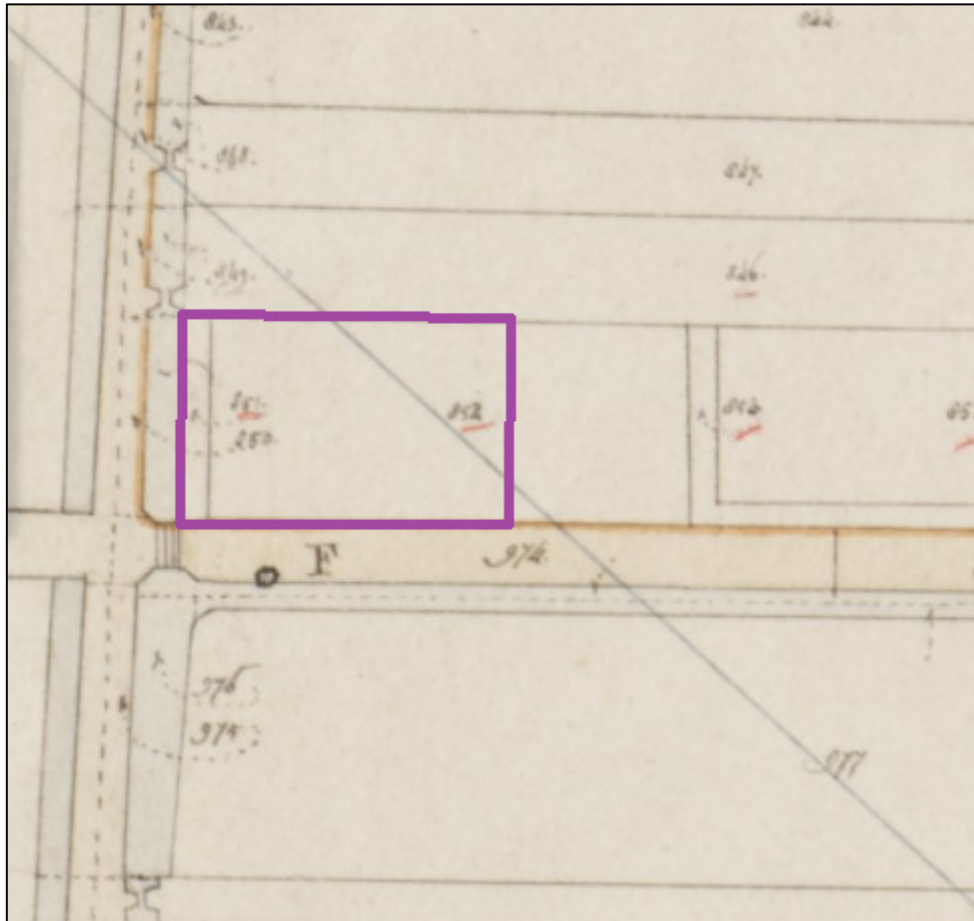
Afb. 4 Uitsnede van de beleidsadvieskaart van de gemeente Ouderkerk (rode zone: AW1)

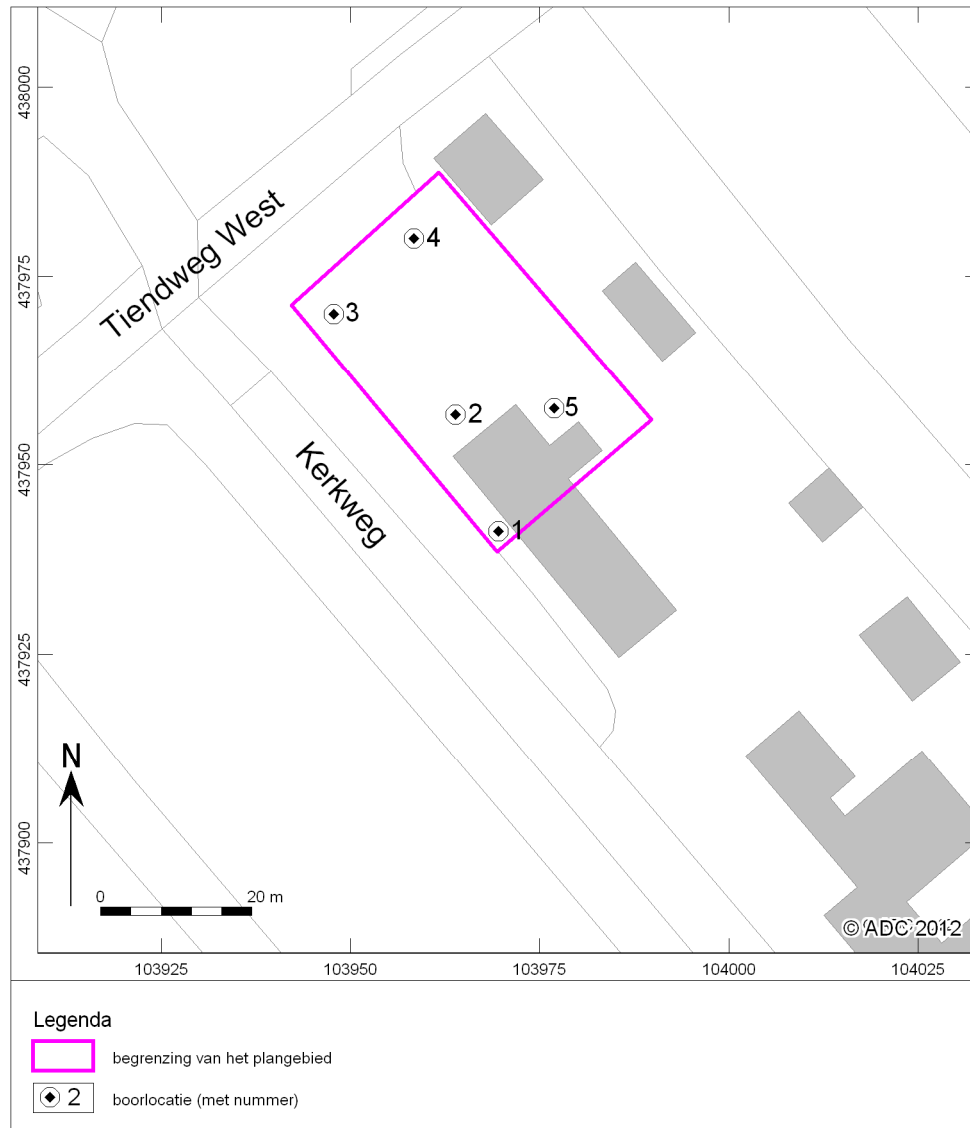
Afb. 5 Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Zuid-Holland en ARCHIS-meldingen

Afb. 6 Kaart van de Krimpenerwaard uit 1696 (het noorden is rechtsonder)

Afb. 7 Plangebied geprojecteerd op kadastrale minuut uit 1811-1832 (het noorden is linksboven)

Afb. 8 Boorpuntenkaart

Bijlage 1

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maaiveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	organische bijmengingen	bodemhorizonten	overig	Lithostratigrafie
1	103.970	437.941	-170	0	30	klei	sterk zandig;matig humeus;sterk grindig		donker-;grijs- ;bruin;	kalkloos						opgebrachte grond;verhardingsmateriaal
				30	70	klei	sterk siltig;matig humeus		bruin-;grijs;	kalkloos		spoor baksteen				omgewerkte grond;stevig
				70	320	veen	zwak kleiig		bruin;	kalkloos						bosveen
				320	400	veen	sterk kleiig		grijs-;bruin;	kalkloos						bosveen
2	103.964	437.957	-170	0	25	klei	sterk zandig;matig humeus;zwak grindig		donker-;grijs- ;bruin;	kalkloos						bouwvoor
				25	70	klei	sterk siltig;matig humeus		grijs-;bruin;	kalkloos		spoor baksteen				stevig
				70	300	veen	zwak kleiig		bruin;	kalkloos						bosveen
3	103.948	437.970	-170	0	20	klei	sterk zandig;matig humeus		grijs-;bruin;	kalkloos		spoor baksteen				opgebrachte grond
				20	45	klei	sterk siltig;matig humeus		grijs-;bruin;	kalkloos		spoor baksteen				stevig
				45	300	veen	zwak kleiig		bruin;	kalkloos						bosveen
4	103.958	437.980	-170	0	40	klei	sterk zandig;matig humeus;zwak		grijs-;bruin;	kalkloos						opgebrachte grond

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maaiveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	organische bijmengingen	bodemhorizonten	overig	Lithostratigrafie
5	103.977	437.958	-170	40	50	klei	grindig sterk siltig;zwak humeus		grijs-;bruin;	kalkloos	spoor roestvlek ken	spoor baksteen			stevig	
				50	280	veen	zwak kleilig		bruin;	kalkloos					bosveen	
				280	300	veen	sterk kleilig		grijs-;bruin;	kalkloos					bosveen	
				0	10	zand	zwak siltig;sterk grindig	matig fijn	licht-;grijs;	kalkloos					matig grote spreiding;opgebrachte grond	
				10	25	klei	sterk zandig;matig humeus		grijs-;bruin;	kalkloos		veel baksteen				
				25	65	klei	sterk siltig;matig humeus		grijs-;bruin;	kalkloos	spoor roestvlek ken	weinig baksteen			stevig	
				65	300	veen	zwak kleilig		bruin;	kalkloos					bosveen	